

Перелік використаних джерел

1. Гловюк І. В. Завтур В. А. Новели здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: зміни КПК України від 03.03.2022 р. та роз'яснення Верховного Суду. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/novely-zdijsnennya-kryminalnogo-provazhennya-v-umovah-voennogo-stanu-zminy-do-kpk-ukrayiny-vid-03-bereznia-2022-ta-roz-yasnennya-verhovnogo-sudu/>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
3. Михайленко В. Розгляд клопотання про зміну запобіжного заходу та інших процесуальних звернень за відсутності учасників в умовах воєнного стану: чи це можливо? URL: <https://justtalk.com.ua/post/rozglyad-klopotannya-pro-zminu-zapobizhnogo-zahodu-ta-inshih-prot-sesualnih-zvernen-za-vidsutnosti-uchasnikiv-v-umovah-voennogo-stanu-chi-mozhlivo-tse>.
4. Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України, затверджене наказом Міністерства оборони України від 14.08.2008 р. № 402. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1109-08>.

Володимир Михайлович ФЕДЧЕНКО,
*професор кафедри кримінального процесу
Навчально-наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ДЕЯКІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ПРИВАТНОГО ОБВИНУВАННЯ

В теорії кримінального процесу передбачено декілька форм обвинувачення, державне та приватне [1, с. 268].

Для першої форми обвинувачення характерним є те, що вона існує у кримінальному провадженні, яке розпочинається слідчим, дізнавачем, прокурором, не лише після надходження заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення, але й після самостійного виявлення ними з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення.

Для приватної форми обвинувачення характерним є те, що вона існує у кримінальному провадженні, яке розпочинається слідчим, дізнавачем, прокурором, але лише за заявою потерпілої особи і по кримінальним провадженням, у випадках визначених статтею 477 КПК України [2].

Якщо потерпілий є неповнолітнім або особою, яка не здатна самостійно захищати свої інтереси, заяву про вчинене кримінальне правопорушення може подати його законний представник. Як законні представники можуть бути залучені батьки (усиновлювачі), а в разі їх відсутності – опікуни чи піклувальники особи, інші повнолітні близькі родичі чи члени сім'ї, а також

представники органів опіки і піклування, установ і організацій, під опікою чи піклуванням яких перебуває неповнолітній, недієздатний чи обмежено дієздатний (ч. 2 ст. 44 КПК).

За загальними вимогами закон зобов'язує слідчого і прокурора невідкладно, але у будь-якому разі не пізніше 24 годин з моменту отримання ними заяви чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення, або ж у випадку самостійного виявлення з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, внести відповідні відомості до ЄРДР та розпочати розслідування.

Але, якщо в процесі досудового розслідування буде встановлено, що воно розпочато за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ст. 477 КПК, а при цьому, в кримінальному провадженні відсутня заява потерпілого про вчинення щодо нього кримінального правопорушення. Як і вимога про притягнення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення до кримінальної відповідальності, а потерпілий і не бажає подавати таку заяву, то відповідно до положень ч. 4 ст. 26 КПК кримінальне провадження закривається [2].

Кримінальними правопорушеннями, що здійснюються у формі приватного обвинувачення є ті, що передбачені: (44 статті КК України) 1) частиною першою статті 122 (умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження без обтяжуючих обставин), статтею 125 (умисне легке тілесне ушкодження), частиною першою статті 126 (умисне завдання удару, побоїв або вчинення інших насильницьких дій, без обтяжуючих обставин), статтею 126⁻¹ (домашнє насильство), частиною першою статті 129 (погроза вбивством без обтяжуючих обставин), статтею 132 (розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби), частиною першою статті 133 (зараження венеричною хворобою без обтяжуючих обставин), статтею 134 (незаконний аборт або стерилізація), частиною першою статті 135 (залишення в небезпеці без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 136 (ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 139 (ненадання допомоги хворому медичним працівником без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 142 (незаконне проведення дослідів над людиною без обтяжуючих обставин), статтею 145 (незаконне розголошення лікарської таємниці), статтею 151⁻² (примушування до шлюбу), частиною першою статті 152 (згвалтування без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 153 (сексуальне насильство), статтею 154 (примушування до вступу в статевий зв'язок), частиною першою статті 161 (порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 162 (порушення недоторканності житла без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 163 (порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної

чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер, без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 164 (ухилення від сплати аліментів на утримання дітей без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 165 (ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 168 (розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 176 (порушення авторського права і суміжних прав без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 177 (порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію), статтею 180 (перешкоджання здійсненню релігійного обряду), статтею 182 (порушення недоторканності приватного життя), частиною першою статті 194 (умисне знищення або пошкодження майна без обтяжуючих обставин), статтею 195 (погроза знищення майна), статтею 197 (порушення обов'язків щодо охорони майна), статтею 203⁻¹ (незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва), частиною першою статті 206 (протидія законній господарській діяльності без обтяжуючих обставин), статтею 219 (доведення до банкрутства – щодо дій, якими завдано шкоду кредиторам), статтею 229 (незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару), статтею 231 (незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю), статтею 232 (розголошення комерційної або банківської таємниці), статтею 232⁻¹ (незаконне використання інсайдерської інформації – щодо дій, якими заподіяно шкоду правам, свободам та інтересам окремих громадян або інтересам юридичних осіб), статтею 232⁻² (приховування інформації про діяльність емітента), частиною першою статті 355 (примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань без обтяжуючих обставин), статтею 356 (самоправство – щодо дій, якими заподіяно шкоду правам та інтересам окремих громадян або інтересам власника), частиною першою статті 361 (несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку, без обтяжуючих обставин), частиною першою статті 362 (несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї, без обтяжуючих обставин), статтею 364⁻¹ (зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми), статтею 365⁻¹ (перевищення повноважень службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми), статтею 365⁻² (зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги) Кримінального кодексу України.

Будь-які інші джерела інформації, крім особистої заяви потерпілого щодо вчинення вище вказаного кримінального правопорушення, не можуть бути підставою початку досудового розслідування у формі приватного обвинувачення.

За загальними вимогами *приватним, є обвинувачення*, яке існує у кримінальному провадженні, що може бути розпочате слідчим, дізнавачем, прокурором, але лише за заявою потерпілої особи і по кримінальним провадженням, у випадках визначених статтею 477 КПК України.

Але на нашу думку, окрім зазначеного, приватне обвинувачення також має місце у випадку, коли під час розгляду кримінального провадження в суді, прокурор відмовляється від подальшого підтримання обвинувачення у цьому провадженні. Саме з цього моменту обвинувачення державне, набуває приватної форми, оскільки право щодо подальшого підтримання обвинувачення переходить до потерпілого у цьому провадженні. І якщо потерпілий відмовляється від цього права, суд своєю ухвалою закриває таке провадження за підставою відмови потерпілого від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення, (ч. 4 ст. 26 та п.7 ч.1 ст. 284 КПК).

Таким чином, приватне обвинувачення згідно положень кримінального процесуального законодавства можна розглядати у двох формах, а саме: 1) перша форма існує у кримінальному провадженні, що може бути розпочате слідчим, дізнавачем, прокурором, але лише за заявою потерпілої особи і по кримінальним провадженням, у випадках визначених статтею 477 КПК України; 2) а друга форма існує у випадку, коли під час розгляду кримінального провадження, що може бути розпочате і без заяви потерпілої особи, у суді виникла правова ситуація, за якої прокурор відмовляється від подальшого підтримання державного обвинувачення у цьому провадженні, а потерпілий, після роз'яснення йому головуючим його права на підтримання обвинувачення, реалізуючи вказане право здійснює подальше підтримання обвинувачення особисто, саме з цього моменту обвинувачення державне, набуває приватної форми, оскільки право щодо подальшого підтримання обвинувачення переходить до потерпілого у цьому провадженні.

А з цього, можна дійти висновку, що як в першому, так і в другому випадках до особливостей здійснення в суді кримінального провадження у формі приватного обвинувачення слід віднести вимогу, за якою підтримання обвинувачення по таким категоріям проваджень здійснює потерпілий або йогопредставник.

Слід зазначити, що положеннями чинного КПК України для підозрюваного, обвинуваченого у справах приватного обвинувачення передбачена можливість здійснити відшкодування завданої ними шкоди потерпілому, шляхом укладання угоди про примирення, або без укладання такої угоди (ст. 479 КПК).

Приватному обвинуваченню притаманні як матеріальні так і процесуальні ознаки. До першої групи ознак можна віднести звернення особи до уповноваженого компетентного органу із заявою про вчинення щодо неї

кримінального правопорушення передбаченого ст. 477 КПК України, та з вимогою проведення розслідування і притягнення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення до кримінальної відповідальності. А також, надання на підтвердження своєї заяви відомостей, предметів, речей, документів, які свідчать про факти, що підтверджують наявність вчинення зазначеного у заяві кримінального правопорушення.

До другої (процесуальної) групи ознак можна віднести: 1) наявність особливого виду ініціювання потерпілим початку досудового розслідування, та його здійснення уповноваженими органами у кримінальному провадженні щодо кримінальних правопорушень передбачених ст. 477 КПК України, та можливості вирішення вказаного провадження виходячи з позиції потерпілого про необхідність притягнення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення до кримінальної відповідальності, чи відсутності у потерпілого такого бажання; 2) після оголошення прокурором в суді своєї заяви про відмову від підтримання державного обвинувачення у кримінальному провадженні, яке може бути розпочате і без заяви потерпілого, останній після роз'яснення йому його права головуєчим, виявив бажання особисто підтримати подальше обвинувачення в суді у такому провадженні.

Перелік використаних джерел

1. Тітко І. А. Проблемні питання захисту інтересів потерпілих, стан яких унеможливає (ускладнює) самостійну ініціацію кримінального провадження у формі приватного обвинувачення. Порівняльно-аналітичне право. 2015. № 2 С. 267-271.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

Анатолій Павлович ЧЕРНЕНКО,
*доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПОЯСНЕННЯ У ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ

Досудове розслідування як стадія кримінального процесу тривалий час залишається в полі зору науковців. Така увага науковців не є випадковою, бо саме ця стадія кримінального провадження є найбільш проблемною серед інших стадій. Її проблемність пов'язана з проблемами майже всіх її інститутів чи складових. На наш погляд, саме ця обставина змушує науковців звертати увагу на цю стадію. Названа ситуація й вплинула на вибір теми організаторами даного круглого столу. Тему – «Актуальні проблеми діяльності органів досудового розслідування», оцінюємо як актуальну.